

Праблемы распрацоўкі электронных сродкаў навучання для малодшых школьнікаў

У малодшым школьным узросце дзеці асабліва ўспрымальныя для засваення другой мовы. Таму вельмі важна не прапусціць найбольш зручны час для ўзбагачэння і пашырэння слоўнікавага запasu вучняў, першапачатковага фарміравання іх маўленчых навыкаў. Сёння ўжо нікога не трэба пераконваць у тым, што навучанне беларускай мове ў пачатковых класах школ з рускай мовай навучання з першага класа садзейнічае не толькі больш трываламу і свабоднаму практычнаму валоданню ёю, але і нясе ў сабе вялікі інтэлектуальны, выхаваўчы і маральны патэнцыял. Аднак гэты накірунак утрымлівае ў сабе шэраг складаных праблем, якія патрабуюць дэтальнага разгляду. У прыватнасці, нельга лічыць вырашанай праблему навучання лексіцы ў працэсе авалодання беларускай мовай як другой у малодшым школьным узросце.

У пачатковай школе закладаюцца асновы валодання беларускай мовай. Разам з развіццём камунікатыўных уменняў вучняў у розных відах маўленчай дзейнасці вялікая ўвага надаецца фарміраванню навыкаў валодання моўным матэрыялам. Паспяховае навучанне беларускай мове ў малодшым школьным узросце з'яўляецца асновай для развіцця ўменняў у вусным маўленні і чытанні на аснове моўнага матэрыялу і навыкаў (у тым ліку лексічных), сфарміраваных на пачатковым этапе.

У школах з рускай мовай навучання пры невялікай колькасці вучэбных гадзін, абмежаванасці ў маўленчай практыцы дасягнуць высокага маўленчага развіцця дзяцей можна толькі разнастайнай арганізацыяй навучання і выбарам адпаведных метадычных сродкаў навучання. Менавіта таму з'явілася неабходнасць у распрацоўцы для школ названага тыпу камп'ютэрнай навучальнай праграмы.

«*Беларуская лексіка*» – гэта першая мультымедычная праграма па беларускай мове для вучняў 2-4 класаў школ з рускай мовай навучання, якая прадугледжвае магчымасці прымянення інтэрактыўных метадаў навучання з выкарыстаннем персанальных камп'ютэраў.

Мэты праграмы:

1) актывізацыя, узбагачэнне і пашырэнне слоўнікавага запasu вучняў; 2) удакладненне значэння вядомых слоў; 3) дапамога ў засваенні лексічнага мінімуму, прадугледжанага праграмай; 4) фарміраванне ўмення карыстацца слоўнікамі: беларуска-рускім, руска-беларускім і тлумачальным; 5) развіццё маўленчага слыху і моўных здольнасцей вучняў; 6) фарміраванне арфаграфічнай пісьменнасці;

7) маўленчае развіццё дзяцей; 8) развіццё пазнавальнай актыўнасці вучняў; 9) лінгвакультурнае развіццё вучняў.

Камп'ютэрная праграма распрацавана ў выглядзе ўрокаў-модуляў. Кожны ўрок змяшчае пэўную колькасць лексічных адзінак, аб'яднаных агульнай тэмай. Паслядоўнасць работы наступная: прэзентацыя матэрыялу, замацаванне шляхам выканання трэніровачных практыкаванняў і кантроль (у канцы кожнага ўрока камп'ютэр фіксуе колькасць правільных адказаў і колькасць дапушчаных памылак).

Да кожнага ўрока распрацавана сістэма практыкаванняў па замацаванні вучэбнага матэрыялу. Большая частка заданняў спрыяе развіццю чытацкіх здольнасцей вучняў, стымулюе іх самастойны пошук.

Праграма змяшчае тры слоўнікі:

руска-беларускі і беларуска-рускі слоўнікі. Усе словы размешчаны ў алфавітным парадку, а сістэма пошуку па першай літары слова паскарае работу над вучэбнымі заданнямі; тлумачальны слоўнік змяшчае звыш 160 слоў. Пасля тлумачэння значэння слова падаюцца кароткія фразы і выразы, прыказкі і прымаўкі.

За кожнае выкананае заданне вучань атрымлівае якасную ацэнку: *Цудоўна! Выдатна! Добра! Хораша! Малайчына! Не хвалюся! Паспрабуй зноў выканаць заданне. Думай лепш. Будзь уважлівы.* Наўмысна не выкарыстоўваецца на этапе кантролю бальная сістэма ацэньвання, бо галоўная задача – стварыць не комплекс цяжкасцей, а матывацыю для дасягнення поспеху.

У якасці ілюстрацыі разгледзім модуль аднаго з урокаў.

Тэма ўрока: «Назвы жывёл» (3 клас).

1. Уступная гутарка.

Пытанні на актуалізацыю ведаў.

2. Знаёмства з новымі лексічнымі адзінкамі (дэманстрацыя).

На этапе дэманстрацыі на экране з'яўляюцца лексічныя адзінкі і адпаведныя малюнкi. Справа – напісаныя словы – назвы прадметаў. Выкарыстанне камп'ютэра дазваляе фарміраваць графічны вобраз слова разам з яго гукавым і маторным вобразамi.

Адначасова з графічным адлюстраваннем слоў малодшыя школьнікі маюць магчымасць паслухаць кожнае слова (такім чынам фарміруецца гукавы вобраз слова). Письмовая ж фіксацыя лексікі (у правай частцы экрана) садзейнічае замацаванню сувязей (моварухальных, слыхавых, зрокавых), што спрыяе лепшаму запамінанню. Падчас работы з ПК да зрокавага канала ўспрымання дадаецца маторны. Магчымасць перасоўваць лексічныя адзінкі з дапамогай мышкі садзейнічае запамінанню, фарміраванню адвольнага мыслення, павышэнню ўстойлівасці ўвагі.

Нагляднае прад'яўленне лексічнай адзінкі абумоўлена ў першую чаргу псіхалагічнымі асаблівасцямi малодшых школьнікаў, мысленне якіх яшчэ захоўвае наглядны характар. Зрокавае і слыхавое ўспрыманне дапамагае вучню актыўна і свядома засвоіць лексічны матэрыял.

У працэсе навучання без ужывання камп'ютэра знаёмства з лексічнымі адзінкамі адбываецца часцей за ўсё фронтальна. Пад час работы з камп'ютэрам улічваецца індывідуальныя асаблівасці кожнага вучня: тыя з іх, у якіх больш развіта слыхавая памяць, маюць магчымасць паслухаць тое ці іншае слова неабходную колькасць разоў, а школьнікі, у якіх пераважае зрокавая памяць, больш увагі звяртаюць на графічны вобраз слова.

Знаёмства з лексічнымі адзінкамі з дапамогай камп'ютэра ўключае не толькі пасіўнае сузіранне, але і выкананне першых простых аперацый:

распазнаванне значэння слова на аснове яго графічнага вобраза: камп'ютэр «вымаўляе» слова, вучні знаходзяць адпаведны малюнак і «падпісваюць» яго;

распазнаванне значэння слова на аснове яго графічнага вобраза: камп'ютэр «вымаўляе» слова, вучні знаходзяць адпаведнае слова на рускай мове;

размяшчэнне лексічных адзінак у алфавітным парадку;

адгаванне загадак, адгадкай да якіх з'яўляецца вывучаемае слова;
распазнаванне прадмета па яго прыметах і выбар адпаведнага слова-назвы і г.д.

3. Трэніроўка ўжывання лексікі.

На этапе трэніроўкі ўжывання лексікі вучні будуць выконваць наступныя аперацыі па спалучэнні лексічных адзінак:

складанне словазлучэнняў з прапанаваных слоў;
аднаўленне «разбураных» сказаў і выказванняў;
лагічнае азначэнне слова, падвядзенне яго пад бліжэйшы род і выдзяленне відавых прымет (дзік – звер);
дзяленне прадметаў па пэўных прыметах на дзве групы (дамашніх і дзікіх жывёл);
выключэнне аднаго прадмета з названых, які не ўваходзіць у адну відавую групу: *вожык, дзік, вавёрка, зязюля* і г.д.

Акрамя таго, кожны ўрок змяшчае невялічкі арфаграфічны трэнінг на ўстаўку прапушчаных літар. Пры гэтым дапушчаныя памылкі не застануцца на экране манітора ні на хвіліну, і, значыць, не зафіксуюцца ў памяці вучня.

Арфаграфічныя ўменні абапіраюцца на наступныя віды арфаграфічнай памяці: слыхавой, зрокавай, кінастэзічнай (паскладовае арфаграфічнае прагаворванне слоў) і маторнай. У працэсе фарміравання арфаграфічных уменняў неабходна адначасова абапірацца на ўсе віды арфаграфічнай памяці. Камп'ютэрная праграма дазваляе максімальна ўлічваць гэтыя асаблівасці.

Кантроль з боку настаўніка заключаецца ў непасрэдным назіранні за выкананнем трэніровачных практыкаванняў. Настаўнік можа выклікаць асобных вучняў, каб праверыць правільнасць выканання імі практыкаванняў, а можа выкарыстоўваць адцягненую ў часе праверку ў вуснай ці пісьмовай форме. Канчатковы вынік работы за ПК вучань абавязкова павінен паказаць настаўніку. У залежнасці ад выніку і затрачанага часу настаўнік можа прапанаваць паўтарыць урок або звярнуцца да тлумачальнага слоўніка. Заданне можа быць такім: «Знайдзі слова. Прачытай слоўнікавы артыкул. Прыдумай свой прыклад.» У працэсе навучання лексіцы з выкарыстаннем камп'ютэра кантроль за выкананнем заданняў ажыццяўляецца на ўсіх этапах работы, так рашаецца праблема адваротнай сувязі.

Такім чынам, камп'ютэр стварае ўмовы для індывідуалізацыі і інтэнсіфікацыі працэсу навучання лексіцы, павышае матывацыю, садзейнічае фарміраванню навыкаў самастойнай працы ў малодшых школьнікаў. Камп'ютэр – гэта своеасаблівы электронны рэпетытар, які дапамагае хутка і эфектыўна пашырыць слоўнікавы запас вучняў, павысіць узровень пісьменнасці, паўтарыць правілы, праверыць свае веды.